

Skötselplan för Fjellskäfte naturreservat

Innehållsförteckning

BESKRIVNINGSDDEL	1
1. SYFTE MED RESERVATET	1
2. BESKRIVNING	1
2.1 Uppgifter om reservatet	1
2.2 Historisk och nuvarande markanvändning	2
2.3 Områdets bevarandevärden	3
2.4 Källförteckning	4
PLANDEL	5
3. SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH ÅTGÄRDER	5
4. FRILUFTSLIV	6
5. UPPFÖLJNING	6
5.1 Uppföljning av bevarandemål	6
5.2 Uppföljning av skötselåtgärder	7
6. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER	7
7. SKÖTSELPLANEKARTA	8

BESKRIVNINGSDDEL

1. Syfte med reservatet

Syftet med Fjellskäfte naturreservat är att bevara den värdefulla livsmiljön barrskogar på eller i anslutning till rullstensåsar, samt de geologiska formationer och de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer, i gynnsamt tillstånd. Strukturer som gamla grova träd och död ved ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Typiska växt- och djurarter inom området, som t.ex. knärot, grönpyrola och gammal-granlav, samt skyddsvärda arter som åttafläckig praktbagge och timmertickgnagare, ska ha gynnsamt tillstånd. Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

2. Beskrivning

2.1 Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-095
Län	Södermanland
Kommun	Katrineholm
Församling/socken	Floda/Floda

<i>Areal</i>	29,3 ha, enbart land
<i>ID-punkt</i>	655626.153145
Markslag och naturtyper	
<i>Skogsmark</i>	29,0 ha (ca 28,5 ha produktiv)
- <i>Barrskogar på eller i anslutning till rullstensåsar (9060))</i>	18 ha
<i>Granskog</i>	ca 8 ha
<i>Tallskog</i>	ca 9 ha
<i>Barrblandskog</i>	ca 10 ha
<i>Lövblandad barrskog</i>	ca 0,5 ha
<i>Lövskog (al)</i>	ca 1 ha
<i>Våtmark</i>	
- <i>Myrimpediment</i>	ca 0,2 ha
<i>Övrig mark</i>	ca 0,3 ha
TOTALAREAL	29,3 ha
Prioriterade bevarandevärden	
<i>Markslag</i>	Skogsmark
<i>Naturtyper (Natura2000)</i>	9060
<i>Strukturer (landskapselement)</i>	Rullstensås, gamla träd, döda träd
<i>Växt- och djursamhällen</i>	Vedsvampar, vedinsekter, kärlväxter
<i>Friluftsliv</i>	

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Fjellskäfte ligger i den kulturhistoriska regionen mellanbygden på gränsen till den i norr liggande Mälarmården. Fjellskäfte var sätesgård redan under medeltiden och dess medeltida namn var "Fiaelaskipte". Gården finns nämnd i skriftliga källor från 1347 och omtalas som säteri på 1400-talet. Huvudbyggnaden som vi ser idag är från 1860-talet och i empirestil. Delar av bebyggelsen är från 16- och 1700-talet. Fjellskäfte kom till den Celsingska familjen år 1782.

Enligt 1684 års karta nyttjades en del av marken som nu ingår i reservatet som hage eller äng. Betet skedde främst på utmarken uppe på själva åsen där det troligtvis var rätt glest med träd. I väster mot gränsen till Ökna låg en stor mosse som vid tillblivelsen av häradskartan är utdikad. Sydväst i reservatet, nära Hult, fanns en del åkermark där det i dag växer skog. På åsens topp gick en väg vilket kan skönjas på kartan från år 1688.

Prins Eugen bodde år 1892 en tid på Fjellskäfte. Han blev förtjust i den vackra skogsnaturen på Fjellskäfte och målade en tavla med motiv från skogen.

Enligt häradskartan var i stort sätt hela reservatet bevuxet med barrskog i början av 1900-talet, möjligtvis något glesare än i dag (se fig. 1, sid 3). Väster om bron, mot Hult, har skog vuxit upp på tidigare åkermark.

Gamla ekonomen från 1950-talet visar en trädklädd ås med små öppna luckor. Öppen mark finns kring gården Hult (f d torp) och längs vägen i öster. Det gamla vägnätet med bland annat den gamla landsvägen på åsens topp finns utritat på gamla ekonomen.

Fjellskäfteåsen med sin ståtliga barrskog sågs under 1900-talet av markägarna som ett "privat reservat", och uttag av virke var i stort sätt begränsat till att plocka vindfällan. Efter stormarna 1954 och 1969 blåste dock stora mängder gamla träd omkull och många vindfällan hämtades ut. Efter stormarna återplanterades vissa områden medan andra lämnades för självföryngring.

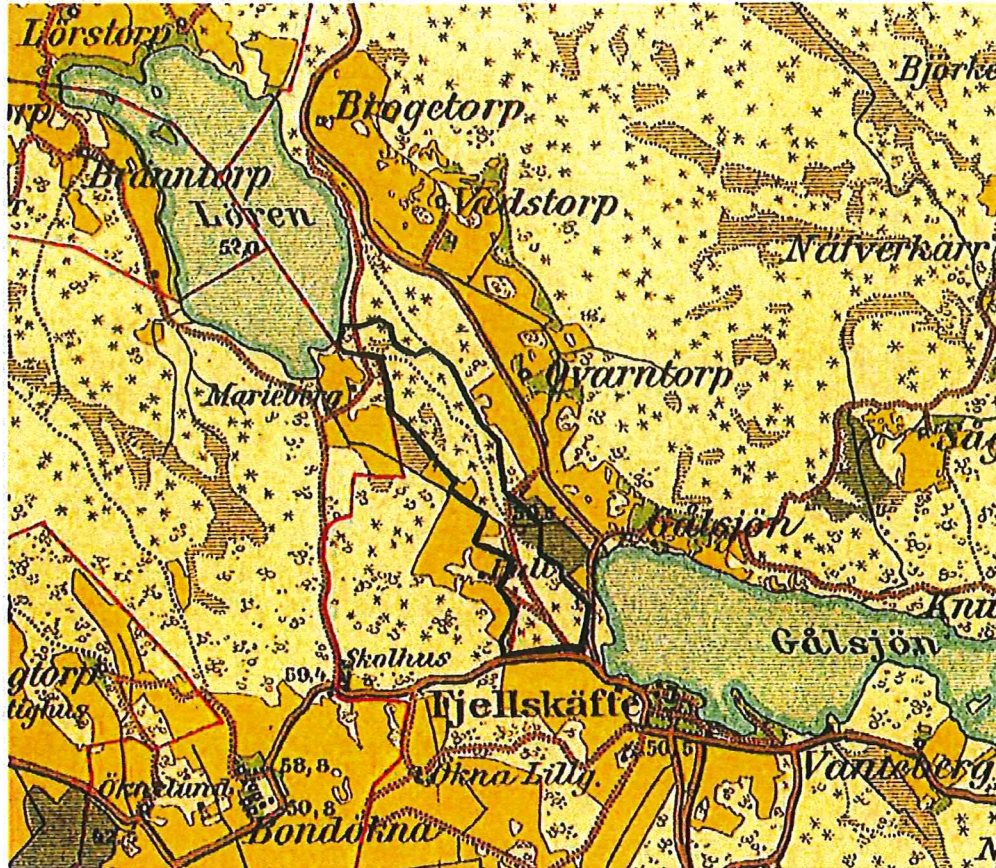

Fig 1. Fjellskäfte naturreservat, detalj från Häradskartan. (*) = Barrträd, (o) = lövträd, vitt = skogsmark, grönt (mörk grått) = ängsmark, stripigt grönt = sankäng, gult (ljus grått) = åkermark.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska värden

Fjellskäfte är länets bästa exempel på åsbarrskog. Skogen växer delvis nere i åsgropar (gran) och i sandsluttningarna ovanför (tall). Skogen är i stort sätt opåverkad av avverkning under flera decennier, har en ålder av 100-200 år och har precis börjat anta naturskogsqualitéer.

Skogen har gott om grova träd, särskilt tall, dels med så kallad pansarbark. Vissa tallar är uppemot 300 år. Bitvis finns också en del mycket grov och högvuxen gran (maxhöjd kring 40 m). Förekomsten av döda träd varierar genom området. Skogen har delvis en "städad" prägel där man tagit bort alla vindfällan. I vissa bestånd finns det dock gott om torrträd, lågor och högstubbar i olika nedbrytningsstadier, delvis också grova sådana. Asp och björk finns i mindre mängder. Dominerande vegetationstyper är lågörttyp, blåbärstyp och bredbladig grästyp. I området finns ovanligt många och höga myrstackar och här finns också ett antal hålträd och träd som är lämpliga för rovfågelbon.

I reservatet ingår mindre arealer ungskog av tall och gran, delvis planterade. Men skogen har mestadels föryngrats naturligt vilket gett upphov till olikåldrighet, åtminstone i

blandbestånden. Granskogen är mestadels tämligen enskiktad. Ett tiotal mycket grova och gamla aspar finns utefter en liten skogsväg vid bron mitt i reservatet. De flesta är svampbevuxna och har ett flertal bohål.

Inom området har hittats ett antal sällsynta och intressanta vedlevande insekter, svampar, mossor och lavar. En svampinventering genomfördes 2002, vilket var en torr och dålig svampsäsong. Ett antal tickor registrerades dock, bl.a. den rödlistade arten stor aspticka, samt signalarterna barkticka, grovticka, tallticka och trådticka. Åsgranskogen kan ha stor betydelse för t.ex. marksvampar men detta är än inte undersökt. Av insekter bör nämnas fem rödlistade skalbaggar, alla i kategorin NT="missgynnad"; åttafläckig praktbagge, timmerticknagare, granbarknagare, gropig brunbagge samt *Cis quadridens*. Flera av dessa är sällsynta och beroende av gamla, grova barrträd för sin äggläggning. I övrigt finns det bland mossan i gammelskogen gott om grönpörla och knärot, och på granarna rikligt med gammelgranlav.

2.3.2 Geovetenskapliga värden

Fjällskäfteåsen är en liten, lokal isälvsavlagring med särpräglade ytformer. Den ryggformade isälvsavlagringen är en så kallad rullstensås, eller "ås". Terrängen är mycket brant och småblockig med ett flertal åsgropar. Mellan Gålsjön och Lören är åsen till en början bred och flack med endast en svagt upphöjd rygg. Närmare Lören sträcker sig två parallella, alltmåra markerade ryggar. Orsaken till ryggformernas uppkomst bör sökas i det lokala terrängläget, där åsen trängs samman i en kilometerbred nordnordvästlig dal med branta sidor innan den norrut överkorsar en högre belägen bergsplåt. Då inlandsisen drog sig tillbaka från området har isolerade rester av dödis legat kvar några år på dalens botten. Isälvens smältvatten har sökt sig flera vägar mellan dödisresterna, vilket gett upphov till ett system av parallella åsryggar.

2.3.3 Kulturhistoriska värden

Det gamla vägsystemet som löper genom reservatet samt de kvarvarande strukturer som finns av äldre åkermark.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området är ett värdefullt strövområde, främst för ortsborna. På ett antal mindre stigar och vägar kan man ta sig fram längs den natursköna åsen och fram till badplatsen i norr vid sjön Lören. Det speciella landskapet i området med åsbildningar tillsammans med den högresta, gamla skogen ger de besökande höga upplevelsevärden.

2.4 Källförteckning

- Brummer, H. H., 1998. *Prins Eugen. Minnet av ett landskap*.
- Hedar, S. H., 1955. *Fjällskäfte. Historisk skildring*.
- Karlsson, J. A., 1927. *Sörmländska slott och gårdar*. V och IV delen. Nyköping.
- Katrineholms kommun, 1988. *Sörmländsk bygd under 7000 år*. Kulturminnesvårdsprogram för Katrineholms kommun.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Program för bevarande av Natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskap*.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län, 1991. *Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram*. ID-nummer: 83-21.
- *Natura 2000-objekt*, ID-nummer: SE0220503
- Olofsson, D., 2002. *Svampinventering i Fjällskäfte åsgranskog: en preliminär rapport*. Uppdrag från Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Skogsvårdsstyrelsens *nyckelbiotopsinventering*, 1996. ID-nummer: 10G1G06, 07.
- Svenskt diplomatarium 5, s 681. Riksarkivet.
- Sveriges Geologiska Undersökning, 1987. *Jordartskarta*, digital form. Kartblad: 10G SO Eskilstuna. Med beskrivning av Ernest Magnusson, 1987.

- Sveriges Geologiska Undersökning, 1984. *Berggrundskarta* över Södermanlands län. Skala 1:250 000.
- *Södermanlands hembygdsförbunds årsbok*, 1988:2.
- Wikars, L., 2002. *Vedinsekter i tre barrskogsområden*: en preliminär rapport. Uppdrag från Länsstyrelsen i Södermanlands län.
- Ekonomiska kartan, 1956. Kartblad 106 16. Skala 1: 10 000.
- Häradskartan, 1904. Karta över Oppunda härad. Kartlagd åren 1898-99. Skala 1: 50 000.
- Lantmäteriet Floda socken Nr 19, Ägomätning år 1684, E. Agner
- Lantmäteriet Floda socken Nr 26, Ägomätning år 1688, E. Agner

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i två skötselområden efter skötselplan, se skötselplanekartan (sid 8). Skötselområdena är:

- 1: Skog med naturvårdande skötsel
- 2: Skog för fri utveckling

Generellt bevarandemål för hela reservatet/Natura2000-området:

Utbredningen av barrskogar på eller i anslutning till rullstensåsar (9060) är 18 hektar.

Skötselområde 1: Skog med naturvårdande skötsel (totalt ca 12 ha)

Beskrivning

Området består av tre delområden och omfattar gammal barrblandskog, ung-medelålders barrskog med gamla tallöverståndare samt gammal tallskog. Gamla grova tallar finns i varierande mängd i alla delområden. Den naturvårdande skötseln ska inriktas på att gynna gamla tallar och förhoppningsvis öka deras livslängd. Frihugger man de gamla tallarna ökar solexponeringen på trädstammarna vilket gynnar solälskande insekter. Efter hand är det även viktigt att få fram nya generationer av grova tallar. I en del av bestånden finns en hel del gran och här ska tall prioriteras framför gran, men gamla grova granar ska naturligtvis sparas. Förekomsten av döda träd är generellt låg och insatser ska göras för att öka förekomsten av döda träd i vissa bestånd. Hänsyn ska tas till friluftslivet vid skötselinsatser i det sydligaste delområdet.

Bevarandemål

- Utbredningen av barrskog med grova tallar är 12 hektar.
- Gamla grova tallar förekommer med minst 10 stycken per hektar, beräknat över hela skötselområdet.
- Frihuggna gamla grova tallar förekommer med minst 5 stycken per hektar, beräknat över hela skötselområdet.
- Död ved i olika former förekommer med minst 10 lågor och 4 stående döda träd per hektar, beräknat över hela skötselområdet.
- Den typiska arten knärot förekommer i minst 5 provvitor.

Skötselåtgärder

- I bestånd där äldre tallar står spridda i ung – medelålders barrskog ska gallras försiktigt för att ge möjlighet för grova tallar att utvecklas.
- Träden som gallras bort ska få ligga kvar i bestånden vilket gynnar vedinsekter och

- vedsvampar. Detta gäller dock inte delområdet längst i syd, där virket kan tas ut.
- Vissa åtgärder ska göras för att öka förekomsten av döda träd, främst granar, i det mellersta delområdet. Högstubbar, torrakor och lågor ska skapas genom huggning och ringbarkning.

Skötselområde 2: Skogsmark för fri utveckling (totalt ca 17 ha)

Beskrivning

Området omfattar en olikartade bestånd av typ gammal granskog, gammal barrblandskog med grova träd, medelålders gran- och tallskog, delvis med gamla frötallar, medelålders lövskog samt mogen blandskog.

En omprövning av skötselform och resultat bör göras inom en 10-årsperiod.

Bevarandemål

- Gamla grova granar förekommer med minst 10 stycken per hektar (granskogen).
- Gamla grova granar/tallar förekommer med minst 10 stycken per hektar (barrblandskogen).
- Död ved i olika former förekommer med minst 10 lågor och 4 stående döda träd per hektar, beräknat över hela skötselområdet.
- Den typiska arten knärot förekommer i minst 5 provytor.

Skötselåtgärder

- Skogen ska lämnas för fri utveckling. Vissa grova träd längs stigar och vägar får dock frihuggas.

4. Friluftsliv

Beskrivning

Reservatet ska tillrättaläggas för besökande genom att erbjuda ett nätverk av stigar och vägar för vandring, samt en P-plats och informationsskyltar.

Bevarandemål

- Två väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av reservatet ska finnas (se skötselplankartan).
- En liten P-plats för besökande ska iordningställas i södra delen av reservatet (se skötselplanekartan).
- En slinga ska finnas som utgår från P-platsen och tar besökaren genom områdets skiftande natur.
- Stigarna i området ska vara väl underhållna.

Skötselåtgärder

- Anläggande av P-plats och uppsättning av informationstavlor.
- Anläggande av slinga.
- Rökning av stigar och vägar. Träd som faller över stigar/vägar kapas upp och lämnas i intilliggande skog.

5. Uppföljning

5.1 Uppföljning av bevarandemål

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder har genomförts.

Provrutor läggs ut för räkning av viktiga karaktärsarter, som knärot.
Kvantitativa skattningar görs av mängden relevanta substrat (grova träd, död ved).

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Informationsskyltar
- Stigar

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Knärot
- Grova frihuggna tallar
- Död ved

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 24:e år för:

- Utbredning av naturtyper
- Grova träd

5.2 Uppföljning av skötselåtgärder

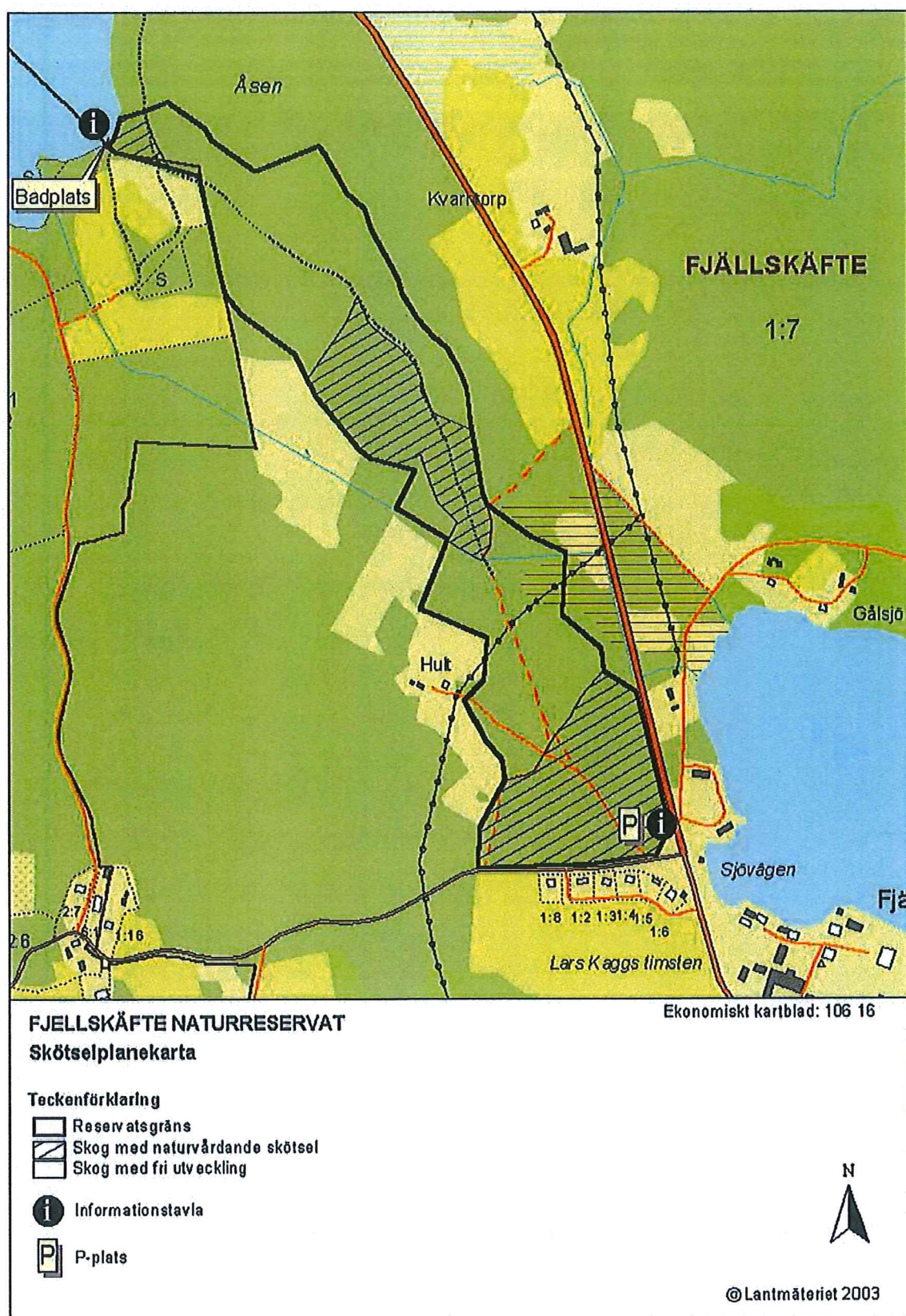
Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

6. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Frihuggning av gammal tall	År 2004, senare vid behov	Skötselomr. 1	1	Reservatsanslag
Huggning, ringbarkning etc. för att skapa död ved	År 2004, senare vid behov	Skötselomr. 1, mellersta delområde	1	Reservatsanslag
Röjning stigar/vägar	År 2004, senare vid behov	Hela reservatet	1	Reservatsanslag
Informationsskylt	År 2004	Se skötselplane-karta	1	Reservatsanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Hela reservatet	1	Reservatsanslag
Uppföljning av bevarandemål	Skyltar och stigar varje år. Övriga mål vart 12:e år, respektive vart 24:e år.	Hela reservatet	1	Reservatsanslag

7. Skötselplanekarta

Hur man överklagar beslut

Om Ni vill överklaga detta beslut ska Ni skriva till

Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 NYKÖPING

Tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange beslutets diarienummer. Tala också om vilken ändring i beslutet Ni vill ha.

Länsstyrelsen måste ha fått Ert överklagande **inom tre veckor** från det Ni fått del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas.

Länsstyrelsen kommer att sända det överklagade beslutet vidare till

Miljödepartementet

103 33 STOCKHOLM

för prövning, såvida länsstyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni önskar.

Om något är oklart kan Ni ringa till länsstyrelsen telefon 0155-26 40 00 eller besöka länsstyrelsen adress Stora Torget, Nyköping

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
611 86 NYKÖPING	Stora torget	0155 - 26 40 00 växel	0155 - 26 71 25	lansstyrelsen@d.lst.se

Konsekvensutredning

Konsekvensutredning enligt 27 § verksförordningen (1995:1322) av förslag till föreskrifter för Fjellskäfte naturreservat i Katrineholms kommun.

Bakgrund

Länsstyrelsen avser att besluta om att bilda Fjellskäfte naturreservat. Enligt 27 § verksförordningen skall länsstyrelsen göra en konsekvensutredning av de föreslagna föreskrifterna. Länsstyrelsen har gjort en konsekvensutredning av de föreskrifter som har karaktären av normföreskrifter, dvs. de som riktar sig till allmänheten.

Konsekvensutredning

Syftet med föreskrifterna

Föreskrifterna innebär vissa vistelsebestämmelser för allmänheten i området. Syftet är att trygga ändamålet med reservatet så att skador på naturvärdena inte uppstår.

Effekter

Påverkan på allmänhetens friluftsliv bedöms vara mycket begränsad.

Kostnader

De föreslagna föreskrifterna bedöms inte medföra några kostnader av betydelse för vare sig allmänheten, markägarna eller kommunen. Kostnaden för skötsel och skyltning finansieras genom Naturvårdsverkets anslag för skötsel av naturvårdsobjekt.